

Erik Ansvang

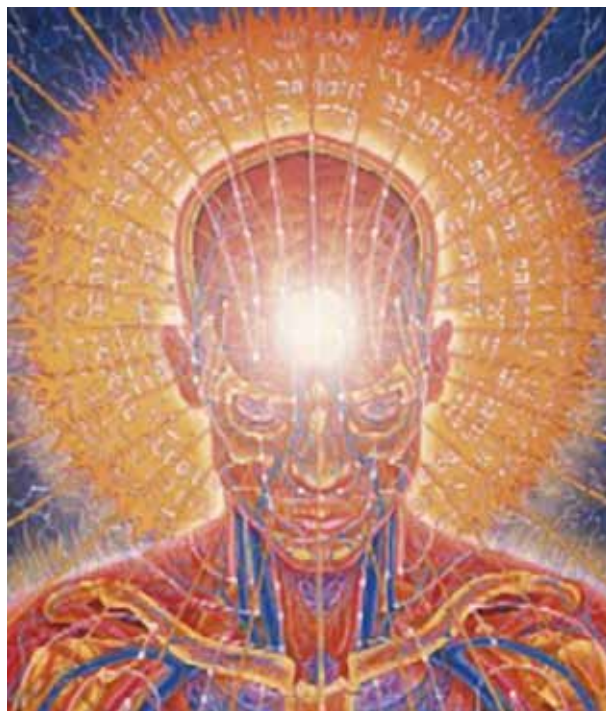
Er vad er bevidsthed?

VidomsNettet
www.vidomsnettet.dk

HVAD ER BEVIDSTHED?

Erik Ansvang

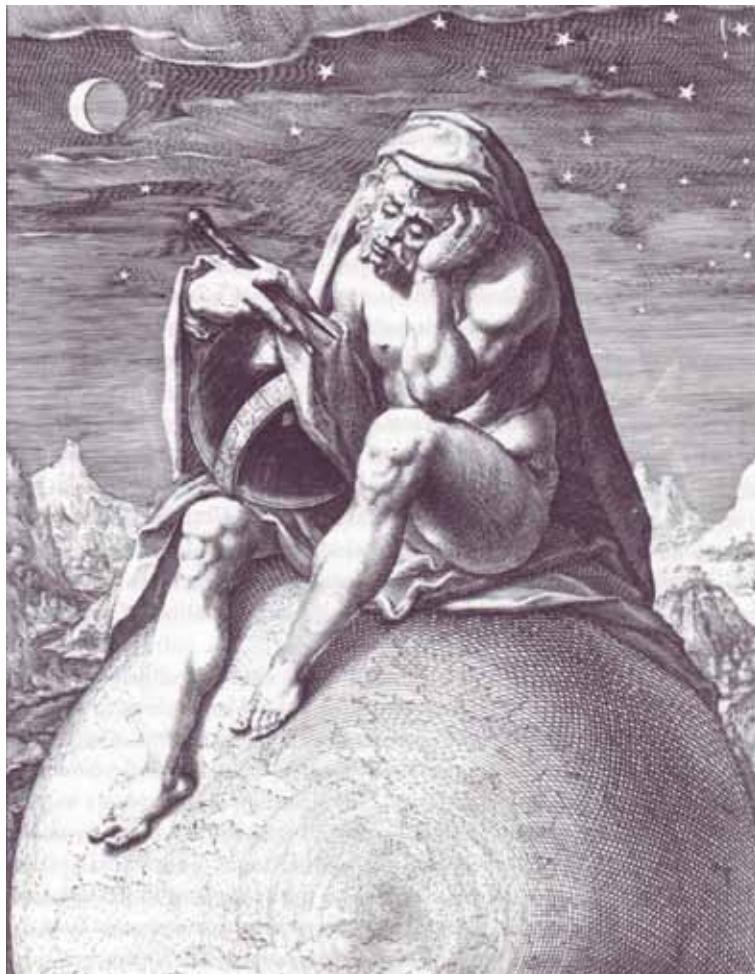
VidsomsNettet
www.vidsomsnettet.dk

Hvad er bevidsthed?

Af Erik Ansvang

I sin bog *Det gådefulde univers* skrev den engelske fysiker James Jeans, for mange år siden dette:

"I nutiden er det en meget udbredt opfattelse, der inden for den fysiske naturvidenskab næsten er enstemmig, at kundskabens strømpil peger på en ikke-mekanisk virkelighed. Man begynder at betragte Universet mere som en stor tanke, end som en stor maskine."

Desværre er denne logiske teori aldrig blevet accepteret og indarbejdet i naturvidenskabens begrebsverden og teoridannelse. Teorien er logisk, fordi det er vanskeligt at forestille sig, at det ufatteligt intelligente samspil, der beviseligt har udviklet sig i evolutionens enormt lange forløb, og som forekommer på alle skabelsens niveauer, skulle fungere uden, at der står en bevidsthed eller intelligens bag. At skabelsen og alt i Universet alene skulle være udtryk for rene tilfældigheder og mekaniske lovmæssigheder, kan kun virke overbevisende for det overfladisk tænkende menneske. Idéen om en altomfattende virkning uden årsag – eller om en maskine, der helt tilfældigt og ud af ingenting skaber sig selv og derefter fungerer intelligent, er ikke overbevisende.

Der er ikke tale om et valg mellem religion eller naturvidenskab. Der er i høj grad sund logik bag James Jeans teori. Og hans teori støttes af åndsvidenskaben. Her siges det, at al skabelse på alle niveauer er udtryk for et samspil mellem dualiteter. Ingen undrer sig, når man nævner, at en stav har to ender, og at der derfor er en tredje ting, der forbinder de to ender. Det opleves også som selvfølgelig, når man siger, at der på en magnet findes en pluspol og en minuspol, og at der mellem dem opstår en tredje ting, som kaldes magnetisme. Eller at der mellem pluspolen og minuspolen på en ledning skabes elektrisk strøm.

I virkeligheden er det rørende enkelt. Enhver ved, at der ikke findes et foroven uden et forunderen – eller et indre uden et ydre – eller mørke uden lys osv. Disse tilstande eksisterer alene i kraft af hinanden, og derfor er de indbyrdes forbundet, og denne forbundethed skaber en trefoldighed, som i kristendommen er billedliggjort af den treenige Gud, af de indiske trimurtier og de egyptiske gudetriader – blot for at nævne nogle få eksempler.

En universel grundlov

Meget tyder på, at der er tale om en naturlov – en grundlov, som kan overføres til alt andet i Universet. Derfor er det logisk, når åndsvidenskaben oplyser, at skabelsen består af en dualitet mellem ånd og stof og af forbindelsen mellem dem. Eller som

det ofte udtrykkes: Ånd er liv, og når livet eller ånden befinder sig i en stofflig form, opstår der et tredje aspekt – *bevidsthed*. På grund af denne erkendelse kan man i åndsvidenskaben møde den fejlagtige antagelse, at sjælen er identisk med bevidsthed, for sjælen skabes som et aspekt i mødet mellem ånd og legemer. Sjælen er bevidsthed, for alt er bevidsthed – men også på niveauer over sjælen. Sjælen er blot et bestemt bevidsthedsudtryk eller en bevidsthedskvalitet, der er vigtig i menneskelivet, for sjælen udgør forbindelsen mellem ånden og personligheden.

Alt i Universet er energi. Denne oplysning stammer fra Albert Einstein. Og det, der kaldes stof, er energi, der er indfanget i og roterer i et "gitter". Konklusionen er derfor, at Universet er ét livsvæsen, og at dette ene livsvæsen kommer til udtryk i stof, der har antaget form (Universet), og i mødet mellem liv og form opstår et tredje aspekt – *bevidsthed*. Derfor må James Jeans have ret: Universet er *ikke* en stor maskine, men en stor tanke, fordi der ikke eksisterer tanker, uden at der er en bevidsthed, der har tænkt tanken.

Alle former lige fra en galaksehob til et atom – eller det, der er langt mindre – er udtryk for bevidsthed på forskellige niveauer. Menneskets bevidsthed er blot et bevidsthedsudtryk på et bestemt udviklingsniveau. Derfor må der findes bevidstheder, der befinder sig langt over det menneskelige plan – og naturligvis også langt under.

Ubevidsthed

Konsekvensen af den åndsvidenskabelige teori er, at der ikke eksisterer *ubevidsthed*. Alt i Universet er bevidst. Den italienske psykolog Roberto Assagioli understreger, at der heller ikke findes nogen egentlig ubevidsthed i mennesket:

"Der er en tendens til at tale om det ubevidste som en definitiv virkelighed eller enhed. Det viser, hvor nemt den måde, man bruger ordene på, kan fordrejes og få et emne på afveje. Man bør tænke på det ubevidste som noget, der tilføjes, og som en midlertidig og foranderlig tilstand af psykiske elementer og aktiviteter, man ikke har kendskab til i øjeblikket. Noget, som man er bevidst om på ét tidspunkt, synker ned på de ubevidste niveauer på et senere tidspunkt og omvendt hele tiden. Påvirkninger og elementer fra det ubevidste viser sig hele tiden i bevidsthedsområdet. Mellem disse to områder finder en uafbrudt udveksling sted. Desuden skal man kunne se den fundamentale forskel, der findes på den del af det ubevidste, som er ustruktureret og udifferentieret, og den del, der består af ordnede psykiske strukturer med forskellig oprindelse og forskellig grad af kompleksitet."

Roberto Assagioli: *Skabende Meditation*

Bevidsthed uden for hjernen?

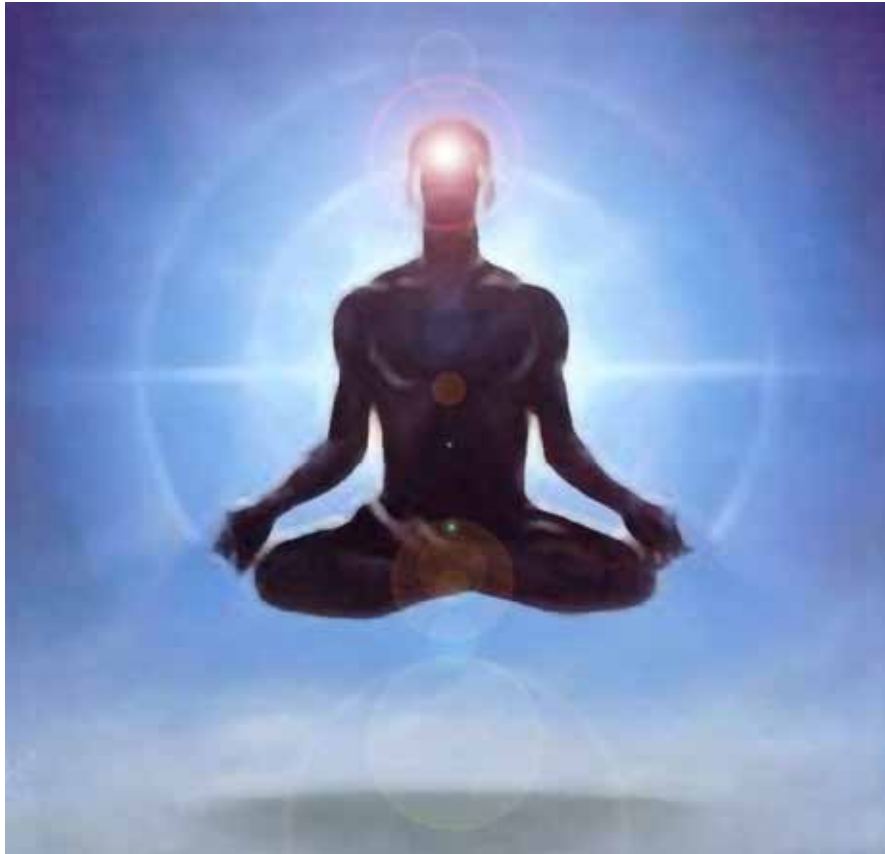
På trods af denne logik påstår naturvidenskaben stadig stædigt, at bevidsthed alene er et produkt af aktivitet i menneskets hjerne. Og når bevidsthed produceres af hjernen, kan bevidstheden naturligvis ikke fungere uafhængig af hjernen. Derfor fastholder hjerneforskere, at når et menneske dør, holder hjernen op med at producere bevidsthed.

Naturvidenskabens forskere siger, at et menneskes bevidsthed udelukkende er et udtryk for et komplekst samspil mellem forskellige dele af hjernen. Det kan eksempelvis være sansindtryk som lyde, syn og lugte. Sammen med indtryk fra hukommelsen giver det mennesket en platform, det kan handle ud fra. Et menneske er bevidst om sig selv og sin omverden, og det er i stand til at reflektere over begge dele.

Når disse forskere taler om bevidsthed, tager de som regel udgangspunkt i Descartes' dualistiske teori fra 1600-tallet. Den dualistiske teori er i dette tilfælde baseret på forholdet mellem bevidstheden og omgivelserne. Descartes (billedet th.) tog udgangspunkt i en skarp adskillelse – en dualisme – mellem på den ene side det indre, subjektive, bevidstheden eller sjælen, og på den anden side den ydre, objektive verden. Descartes ønskede at forklare, hvordan den indre bevidsthed kunne få viden om den ydre verden, som den er helt forskellig fra. Det er sjælen, der ifølge Descartes gør mennesket til noget særligt i forhold til de øvrige dyrearter. Sjælsbegrebet svarer til det, psykologer kalder psyken. Teorien blev begyndelsen til psykologien, der som bekendt er læren om psyken.

Der findes flere forsøg på at komme med en løsning på dette problem, og eksempelvis påstår man, at bevidstheden består af en række indre sanseindtryk, som subjektet passivt modtager fra den ydre verden. Dette standpunkt kaldes *empirisme*. Det er ensbetydende med, at al viden om verden er hypotetisk, fordi denne viden er udtryk for sansernes forhold til et rum, de er adskilt fra og helt anderledes end mennesket selv.

Åndsvidenskabens teori

Åndsvidenskaben har en helt anden forklaring på bevidsthed. Den åndsvidenskabelige forskning har afsløret, at bevidsthed *ikke* skabes i hjernen. Menneskets bevidsthed skabes af en indre, dybere eller højere instans i mennesket, og når mennesket fungerer i sit fysiske legeme, bruges hjernen som modtager af bevidsthedsimpulser. Når impulserne modtages af hjernen, fortolker mennesket dem som tanker og følelser. Man kan derfor sammenligne hjernen med en radio, og at påstå at hjernen skaber bevidstheden, svarer til at påstå, at det er radioen, der skaber musikken.

Er mennesket en maskine?

Naturvidenskaben påstår som sagt, at mennesket er en maskine, der fungerer ved hjælp af mekanikkens lovmæssigheder. Men man kan f.eks. ikke forklare, hvad der sker, når et menneske falder i søvn. Der er tydeligvis forskel på et menneske, der ligger og slapper af på en seng, og et menneske, der ligger og sover. Det ene menneske er vågen og bevidst til stede i det fysiske legeme. Det sovende menneske er bevidstløs. Denne bevidstløshed kalder man søvn. Men bevidstløshed betyder, at bevidstheden i en periode har forladt den fysiske hjerne. Det fysiske menneske er derfor "bevidstløs" – altså uden bevidsthed. Problemet for naturvidenskabens forskere er de logiske spørgsmål: *Hvem slukker for den menneskelige maskine, når den falder i søvn?* Og et endnu vanskeligere spørgsmål: *Hvem tænder for den menneskelige maskine, når den vågner igen?*

Åndsvidenskaben har derfor en vigtig pointe, for den almindelige psykologi har ikke nogen forklaring på det bevidsthedsskift, der sker under søvnen, netop fordi psykologer kun opererer med én verden – den fysiske. Set fra et fysisk eller naturvidenskabeligt synspunkt er bevidstløshed en gåde.

Livstråden og bevidsthedstråden

Åndsvidenskaben oplyser, at det inkarnerede menneske er forankret til det fysiske legeme med to energitråde: *En livstråd*, der er fastgjort til det æteriske hjerte, og *en bevidsthedstråd*, der er fastgjort i hjernen. Derfor er åndsvidenskaben i stand til at give denne forklaring:

Bevidstløshed betyder, at bevidsthedstråden midlertidigt er trukket ud af hjernen – bevidstheden har forladt den fysiske hjerne.

Det fysiske menneske er derfor "bevidstløs" – altså uden bevidsthed i den fysiske krop og den fysiske verden. Bevidstheden befinder sig i en anden dimension eller verden, og når det sovende menneske vågner, vender bevidstheden tilbage til det fysiske legeme, fordi bevidsthedstråden igen forbindes til hjernen. Og døden er intet andet end en permanent bevidstløshed i den fysiske hjerne. Der er imidlertid en forskel på søvn og død, for i døden trækkes både bevidsthedstråden og livstråden ud af det fysiske legeme, og mennesket er derfor ikke i stand til at vende tilbage til kroppen.

Hvad er bevidsthed?

Foreløbig er der kun gjort forsøg på at besvare spørgsmålet: *Hvordan opstår bevidsthed*. Der er stadig ikke givet et svar på spørgsmålet: *Hvad er bevidsthed*? Ved hjælp af åndsvidenskaben kan der gives mere detaljerede oplysninger om emnet. Åndsvidenskaben oplyser, at der indgår tre aspekter i enhver sans- eller bevidsthedsproces:

1. Den, der opfatter
2. Selve opfattelsen
3. Det, der opfattes

Det første aspekt er indlysende, for hvis noget opfattes – eksempelvis en fysisk genstand – må der naturligvis være et levende væsen – et "jeg" – der opfatter genstanden. Derfor vil iagttageren opleve, at "jeg opfatter". Derfor siger man "*jeg tænker*" og "*jeg føler*" – og ikke "*jeg tanke*" eller "*jeg følelse*". Selv i den almindelige talemåde erkendes det, at der er en indre instans – et "jeg" – der tænker og føler. Og ethvert levende væsen vil have samme opfattelse af at være "den, der opfatter".

Mange tror, at punkterne 2. og 3. er identiske, eller at der blot er tale om ét aspekt, for når man iagttager en fysisk genstand, konkluderer man automatisk, at der for øjnene af iagttageren faktisk befinder sig en genstand, som nøjagtig har de kendetegn, som sanserne opfatter. Det er imidlertid ikke korrekt, for i virkeligheden har man ikke gjort andet end at danne et billede af genstanden i bevidstheden. Og sandheden er, at ingen har sikker viden om den genstand, der skaber billedet.

Al erfaring er subjektiv

Illusionen om objektivitet bygger på forestillingen om, at sandheden om livet kan afdækkes gennem eksperiment – at sandheden ikke er noget, der erfares inde i det enkelte menneske, men befinder sig uden for mennesket. *Men al erfaring uden undtagelse er subjektiv.* Denne konklusion kommer i øvrigt fra naturvidenskabens egne kredse – eksempelvis den anerkendte antropolog Gregory Bateson. Forklaringen er enkel og logisk. Når man opfatter noget med sanserne, danner hjernen et billede af iagttagelsen. Billedet er *ikke* identisk med iagttagelsen på samme måde, som et landkort heller ikke er identisk med selve landskabet. Man iagttager et billede af oplevelsen. Og dette billede har man selv skabt. Derfor er enhver erfaring subjektiv – uden undtagelse. Objektive erfaringer eksisterer ganske enkelt ikke. Kravet om objektive beviser er derfor fornuftsstridig. Kravet om objektive beviser er derfor fornuftsstridig.

*"Al erfaring er subjektiv.
Vores hjerner danner de billeder,
som vi tror, vi opfatter."*

Gregory Bateson: *Ånd og natur*, s. 19

Hvis man vil lære at forstå menneskets bevidsthed, må man lære at skelne mellem viden om en genstand og selve genstanden. På trods af at andre mennesker opfatter den samme genstand på samme måde eller næsten samme måde, betyder det ikke, at genstanden faktisk er identisk med det, man selv og andre opfatter. Forklaringen kunne være, at den mekanisme, som andre mennesker bruger til opfattelse af fysiske genstande, er identisk med den, man selv bruger. Nogen vil måske gøre opmærksom på, at det kan bevises ved hjælp af et fotoapparat. Fotoapparatet registrerer jo også et billede – det samme billede – som man har dannet i bevidstheden. Men det er heller ikke noget afgørende bevis på, at man opfatter virkeligheden som den "er", for dels er et fotoapparat en efterligning af menneskets synsmekanisme, og dels iagttager man stadig fotografiet med sine sanser og overfører billedet til bevidstheden. Konklusionen må være, at et menneskes opfattelse af et sanseindtryk består af ...

- a. et subjekt – mennesket selv
- b. et objekt – det, mennesket opfatter (som ikke er mennesket selv) – og ...
- c. vekselvirkningen mellem dem – de billeder mennesket danner, den viden eller bevidsthed det erhverver sig om det, der ikke er mennesket selv.

Kort fortalt består processen af et selv, et ikke-selv og vekselvirkningen eller spændingsfeltet mellem disse to poler.

Bevidstheden

“Selvet”, som også kaldes ånden, og “ikke-selvet”, der kaldes stoffet i åndsvidenskaben, er ikke genstand for interesse i denne artikel, for det, der interesserer, er resultatet af mødet mellem ånd og stof: *Bevidstheden*.

Bevidsthed kan sammenlignes med den før omtalte stav. Stavens to ender symboliserer subjekt og objekt – “selv” og “ikke-selv” – og hvem kan forestille sig en stav uden to ender? En stav med kun én ende ville ikke være en stav men blot et punkt. Konklusionen er, at den stoflige verden er fuldstændig ukendt for mennesket. Denne oplysning er i direkte modsætning til naturvidenskabens opfattelse. Det skyldes, at forskerne har et materialistisk syn på verden, for de påstår, at verden udelukkende består af stof og former, som fungerer i et samspil, der styres af stoffets egne såkaldte mekaniske love. Det materialistiske verdensbillede er intet andet end en teori, for menneskets kontakt med den ydre verden er subjektiv, og den er begrænset til de billeder, der skabes i bevidstheden. Når man ønsker at forstå, hvad bevidsthed er, har de såkaldte “objektive” eller naturvidenskabelige forestillinger om denne ydre stoflige verden kun begrænset betydning.

Atomer eller molekyler bør studeres i relation til bevidsthed som enheder eller centre i en bevidsthed – dvs. som tanker eller andre sindstilstande. Hvis man ser dem som enheder af “dødt stof” i en stoflig verden uden intelligens, er de meningsløse.

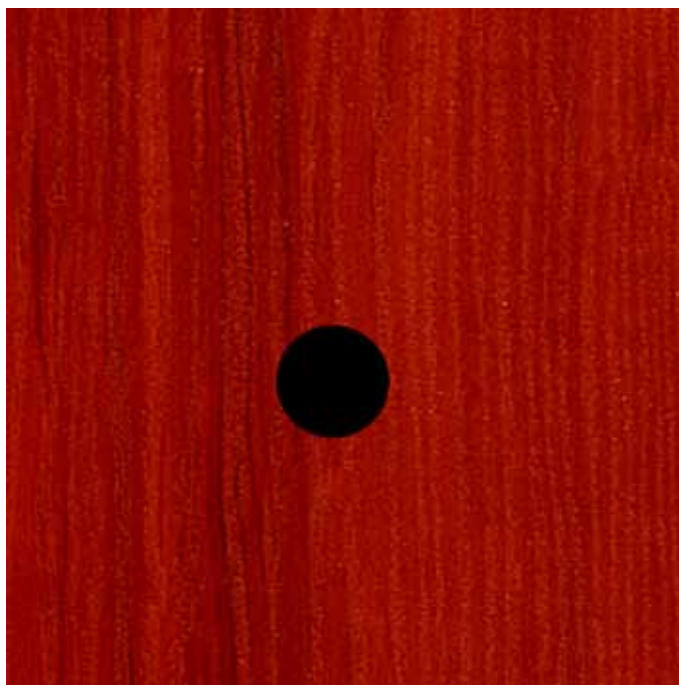

Man er selv iagttageren

Men hverken stoffet eller menneskets sjæl fungerer uafhængig af en opfattelses- eller bevidsthedsproces. Man er som menneske bevidst om en indre identitet, som åndsvidenskaben kalder en sjæl, et “jeg”, et “ego” eller et “selv”. Dette “selv” kan kun erkendes i relation til det, man ikke er. Man kan ikke iagttage “selvet”, for det er “selvet”, der iagttager. Det er ikke engang muligt at forestille sig “selvet”, for hvis man forsøger det, er det en tanke, man beskæftiger sig med – det vil sige et billede i bevidstheden. Og dette billede har man selv skabt ligesom alle andre tanker.

Alle tanker er skabt i mentalt stof, der er samlet til det billede, man oplever. Tanker er derfor former, og åndsvidenskaben betegner da også tanker som *tankeformer*.

Da man ikke er i stand til at iagttage "selvet", er det heller ikke muligt at beskrive det. Hvis man stiller sig spørgsmålet: "*Hvem er du*", beskriver man i stedet sine forskellige egenskaber: Køn, alder, udseende, uddannelse, job, nationalitet, holdninger osv. Det er alt sammen noget, som man ikke er, for det hele stammer fra den ydre verden. Man gør det samme, som når man skal beskrive et hul i en genstand – f.eks. i et rødmalet stykke træ. Man siger, at hullet er rødt, men det er træet, der har denne farve – ikke hullet. Derefter siger man måske, at der er et sort hul i det røde træ, men det er hullets baggrund inde i træstykket, der er sort – ikke selve hullet. Herefter påstår man måske, at hullet er rundt, men det er trækanten, der er rund – ikke hullet. Problemet er, at hullet er et tomrum. Det er ingenting, og dette *ingenting* befinder sig i en stofform. Derfor forsøger man at beskrive hullet ved hjælp af alt det, som det *ikke* er.

Bevidsthedsudvikling

Når man betragter bevidsthedsudviklingen i menneskets verden fra en åndsvidenskabelig synsvinkel, findes der tre primære stadier. Det første stadium, kan man kalde *instinktiv bevidsthed*. Instinktiv bevidsthed er styret af generne, og denne form for bevidsthed kommer til udtryk i naturriggerne under menneskeriget: Mineral-, plante- og dyreriget.

Mineralriget udtrykker sansning (f.eks. kemisk affinitet). I planteriget tilføjes en ny egenskab, nemlig evnen til at reagere på sansningen (eksempelvis reaktion på lys/mørke, varme/kulde osv.). Og i dyreriget tilføjes endnu en egenskab, for dyret er i stand til at vælge mellem sanseindtrykkene. Eksempelvis kan dyret vælge at flygte eller angribe i en truende situation. Men det karakteristiske ved de tre erkendelsesprocesser er, at de endnu er udifferentierede. Det betyder, at det erkendende væsen ikke er bevidst om sig selv og derfor heller ikke om forskellen mellem dets eget bevidsthedsindhold og de omgivelser, der fremkalder det. Det forstår ikke årsag og virkning.

Dyr – navnlig højere udviklede dyr som f.eks. katte eller hunde – viser flere mentale træk, en del hukommelse samt en vis grad af kombinationsevne, men de er ikke i stand til at opfatte en abstraktion som for eksempel tid. Årsagen er, at dyr ikke er individualiserede. Bevidsthedsmæssigt kan de ikke defineres som et individ, for det ville kræve, at de er bevidste om, at de er individuelle bevidsthedsenheder. De har ikke et "selv", som de kan projicere frem og tilbage i tiden.

En hund vil derfor aldrig opleve, at den ikke har tid, for den kan ikke i tankerne projicere sig frem i tiden til den situation, der skulle medføre, at den ikke har tilstrækkelig tid. Den lever nu og her og reagerer på de sanseimpulser (fysiske og følelsesmæssige), som den møder undervejs. Derfor kan en hund eksempelvis heller ikke kede sig – eller ærgre sig over tidligere fiaskoer.

Selvbevidsthed

Naturret over dyreriget og det efterfølgende bevidsthedsstadium er menneskets bevidsthed. Mennesket er individualiseret. Det oplever, at det er et selvstændigt individ – at det har et "selv". Derfor er den menneskelige virkelighedsopfattelse karakteriseret ved selvbevidsthed. De nævnte tre aspekter – den, der opfatter, selve opfattelsen og det, der opfattes – fungerer nu klart adskilt. Selvbevidsthed fører til en grundlæggende splittelse – og ofte et direkte modsætningsforhold – mellem "selvet" og omgivelserne. Selvbevidstheden medfører derfor, at "selvets" betydning set med "selvets" egne øjne bliver altdominerende. Alt i omgivelserne vurderes efter, om det kan give "selvet" noget godt eller dårligt – nydelse eller smerte. Konstant vil "selvet" forsøge at søge og øge nydelsen og undgå eller reducere smerten. I begyndelsen vil det ske med stor egoisme og blottet for hensyntagen til omkostningerne for andre – mennesker, dyr, planter og mineraler.

Højere eller universel bevidsthed

Efter mange inkarnationer med mangfoldige lidelser på grund af utallige konflikter med omgivelserne begynder mennesket at erkende, at oplevelsen af adskillelse er en illusion. Det begynder at forstå, at årsagen til lidelserne er, at "selvet" opleves som det eneste virkelige. Denne erkendelse er begyndelsen til det tredje stadium: *Højere eller universel bevidsthed.*

Når den universelle bevidsthed begynder at tone frem, vil "selvet" opleve, at det i virkeligheden ikke er adskilt fra omgivelserne, men er ét med dem. For som omtalt i begyndelsen af artiklen, er der kun ét liv i Universet – det Ene Livsvæsen eller Gud, der har manifesteret sig i Universet og udtrykker sig igennem naturens mangfoldige former. Den lange differentieringsproces er forbi, og syntesen begynder. Det er det, der i religionerne omtales som tilbagevenden til Faderens hus.

Alt er energi – alt er liv

Forsøget på at forstå, hvad bevidsthed er, fører tilbage til udgangspunktet, for indledningsvis blev det fastslået, at den, der erkender, og det, der erkendes, er to aspekter af selve erkendelsesprocessen. Tilsammen udgør de en helhed. "Selvet" og "ikke-selvet" udgør en helhed. Ånd og stof er én og samme ting, for alt er energi – alt er liv.

Differentieringen mellem den, der erkender, og det, der erkendes, er derfor en intellektuel abstraktion. Men på rejsen gennem de forskellige bevidsthedsstadier har den opfyldt sit formål – at skabe en omfattende viden om omgivelserne. "Selvet" har ved hjælp af sin individuelle selvbevidsthed lært at forstå og senere beherske alle energier, kræfter, lovmæssigheder og stofformer i omgivelserne. Det er det fundamentale formål med bevidsthedsudviklingen på dette niveau. Menneskets evne til at iagttage og analysere vendes nu mod mennesket selv, og erkendelserne afslører den fundamentale enhed i naturen og i kosmos. Der er ikke tale om intellektuel forståelse eller filosofiske spekulationer, men om en direkte og ufejlbarlig erkendelse.

Denne oplevelse af enhed – af holisme – viser sig nu at være sand. Det er en sandhed, der ikke kan erkendes ved hjælp af den konkrete og analytiske tænkning. Det er en sandhed, man ikke kan tænke sig til – *man kan kun blive den*. Det er ikke noget, man har, men noget man *er*. Det betyder ikke, at mennesket ikke skal tænke, for vejen til universel bevidsthed, som også kaldes gruppebevidsthed, går gennem tænkeevnen, gennem den meditative disciplinering af tankelivet, som gør mangfoldigheden til enhed.

VidsomsNettet
www.vidsomsnettet.dk